

Tehnička specifikacija za održavanje i nadogradnju Sistema carinskih odluka (CDS)

Sadržaj

1 Uvod	2
2 Opis sistema	2
2.1 Funkcionalnosti	2
2.2 Učesnici u postupku	3
2.3 Spisak carinskih odluka u CDS sistemu Crne Gore	4
2.4 Tehnička arhitektura	6
3 Usluge održavanja	7
3.1 Korektivno održavanje (otklanjanje grešaka) i nadogradnja	7
3.2 Adaptivno održavanje i nadogradnja(pravne i tehničke izmjene)	7
3.3 Poboljšanja i nadogradnja	8
3.4 Preventivno održavanje i operativna podrška	8
3.5 Nivoi usluge i izvještavanje	8
4 Upravljanje podacima i integracije	9
5 Uloge i odgovornosti	9
6 Usklađenost i obezbjeđenje kvaliteta	10
7 Dokumentacija	10

1 Uvod

Sistem carinskih odluka (CDS) je softver realizovan uz finansijsku pomoć Evropske unije kao dio inicijative Ministarstva finansija i Uprave carina Crne Gore za uvođenje elektronskog, bespapirnog sistema za upravljanje carinskim odlukama.

Funkcionalnosti CDS-a omogućavaju da privredni subjekti podnose zahtjeve elektronskim putem, da ih Uprava carina prihvata ili odbija, tj. omogućava da se odluke čuvaju, ažuriraju, suspenduju ili povlače. Ova tehnička specifikacija definiše funkcionalne zahtjeve za postupak nabavke usluga održavanja i nadogradnje.

CDS predstavlja jedan od ključnih djelova informacionog sistema Uprave carina Crne Gore. Sistem obezbjeđuje veb-interfejs u okviru trejder portala (za privrednike) preko kog operateri podnose zahtjeve za odobrenja. Zahtjevi se ne mogu podnositi lično, putem e-pošte ili pošte. Unutrašnjim dijelom softvera upravljaju nadležne organizacione jedinice Uprave carina koje zaprimaju zahtjeve i donose odluke.

2 Opis sistema

2.1 Funkcionalnosti

CDS se sastoji od grupa funkcionalnosti koje prate pojedine poslovne procese:

Grupa funkcionalnosti	Poslovni procesi
Formalnosti za donošenje odluke	Prijem zahtjeva, povlačenje zahtjeva, donošenje odluka, obrada žalbi, postupak „pravo na izjašnjenje“ i upravljanje korekcijama.
Formalnosti za upravljanje odobrenjima	Nakon donošenja odluke, odobrenje se može izmijeniti, suspendovati, poništiti, opozvati ili ponovo procijeniti. Ove radnje osiguravaju da odluka ostane važeća i prate promjene uslova ili propisa.
Integracija sa ostalim modulima informacionog sistema Uprave carina Crne Gore	CDS obezbjeđuje podatke drugim carinskim sistemima (kao što su CIS i NCTS) radi validacije odobrenja. Sa druge strane, korisnici CDS-a se autentifikuju na sistem na sljedeći način: - EAMS – spoljni korisnici / privredni subjekti - IAMS – unutrašnji korisnici / službenici Uprave carina
Administracija sistema	Upravljanje šifarnicima i podešavanje konfiguracionih parametara

U okviru ovih blokova, CDS izvršava sljedeće ključne procese:

- **Prijem zahtjeva:** Svakom zahtjevu dodjeljuje se jedinstven referentni broj i provjerava se da li je zahtjev ispravan i potpun. Ako podaci nedostaju, sistem pauzira rok u zavisnosti od broja dana koji odredi carinski službenik, na osnovu zahtjeva i onog što se traži da se dopuni i omogućava podnosiocu da dostavi dopunu. Po prijemu zahtjeva, podnosilac dobija potvrdu koja sadrži referentni broj i datum prijema.
- **Donošenje odluke:** Nakon prihvatanja zahtjeva, sistem pokreće zakonski rok za donošenje odluke. Uobičajeno je da se odluka mora donijeti u roku od 120 kalendarskih dana; za pojedine odluke (npr. aktivno ili pasivno oplemenjivanje) rok je 30 dana, dok je za carinsko skladištenje 60 dana. Rok se može produžiti na zahtjev carinske uprave ili podnosioca radi obavljanja korekcija. U toku procesa obrade zahtjeva, a prije donošenja odluke, carinski službenik provjerava kriterijume za donošenje odluke, a može zatražiti i dodatne informacije. Kada se donese odluka, sistem dodjeljuje referentni broj odluke i obavještava podnosioca.
- **Pravo na žalbu:** Ako rok za donošenje odluke (maksimum 120 dana plus eventualna produženja) istekne bez odluke ili ako podnosilac nije zadovoljan odlukom, može iskoristiti pravo na žalbu. CDS bilježi samo početak i ishod žalbenog postupka, tj. ne pokriva detalje istog.
- **Upravljanje odobrenjima:** Nakon izdavanja odobrenja, CDS omogućava izmjenu, suspenziju, poništenje, opoziv i ponovnu procjenu. Svaki proces ima svoj životni ciklus i razmjenu poruka sa podnosiocem. Na primjer, suspenzija privremeno čini odobrenje nevažećim, dok opoziv trajno ukida odobrenje uz zadržavanje evidencije.

2.2 Učesnici u postupku

- **Podnosioci/privredni subjekti** koriste trejder portal za podnošenje zahtjeva i razmjenu podataka sa Upravom carina. Zahtjevi se ne mogu podnositi lično, putem e-pošte ili pošte; elektronski kanal je obavezan.
- **Organizacione jedinice Uprave carina** – organizaciona jedinica odgovorna za prijem zahtjeva, provjeru uslova i kriterijuma, donošenje odluka i upravljanje odobrenjima.
- **Drugi carinski sistemi** kao što su Carinski informacioni sistem (CIS), Novi kompjuterizovani tranzitni sistem (NCTS) komuniciraju sa CDS-om radi provjere odobrenja i preuzimanja potrebnih podataka. CDS koristi EAMS i IAMS za autentifikaciju korisnika.
- **Tehnički akteri** obuhvataju sistem administratore i inženjere održavanja koji održavaju platformu, ispravljaju greške u radu sistema i prate performanse.

2.3 Spisak carinskih odluka u CDS sistemu Crne Gore

No	Decision	Acronym	Description	Carinske odluke
1.	Authorised Consignee Transit	ACE	Applications and authorisations for the status of authorised consignee for Union transit	Zahtjev i odobrenje statusa ovlašćenog primaoca za nacionalni postupak tranzita
2.	Authorised Issuer	ACP	Applications and authorisations for authorised issuer	Zahtjev i odobrenje statusa ovlašćenog izdavaoca
3.	Authorised Consignor Transit	ACR	Applications and authorisations for the status of authorised consignor for Union transit	Zahtjev i odobrenje statusa ovlašćenog pošiljaoca za nacionalni postupak tranzita
4.	Authorised Consignee TIR	ACT	Applications and authorisations for the status of authorised consignee for TIR operations	Zahtjev i odobrenje statusa ovlašćenog primaoca za postupak TIR
5.	Authorised Weigher of Bananas	AWB	Application and authorisation for the status of authorised weigher of bananas	Zahtjev i odobrenje statusa subjekta ovlašćenog za vaganje banana
6.	Centralised Clearance	CCL	Applications and authorisations for centralised clearance	Zahtjev i odobrenje za centralizovano carinjenje
7.	Comprehensive Guarantees	CGU	Applications and authorisations relating to comprehensive guarantees	Zahtjev i odobrenje za polaganje zajedničkog obezbjeđenja, uključujući moguće smanjenje ili oslobođenje
8.	Customs Value	CVA	Applications and authorisations relating to the simplification for the determination of amounts being part of the customs value of the goods	Zahtjev i odobrenje za pojednostavljenje utvrđivanja iznosa koji su dio carinske vrijednosti robe
9.	Customs Warehousing	CW1, CW2, CWP	Applications and authorisations for the operation of storage facilities for customs warehousing of goods (Type 1, Type 2, Private)	- Zahtjev i odobrenje za upravljanje carinskim skladištem
10.	Deferred Payment	DPO	Applications and authorisations for deferred	Zahtjev i odobrenje za odloženo plaćanje dažbina

			payment, excluding those relating to a single operation	
11.	Entry of data in declarant's records	EIR	Applications and authorisations for entry of data in the declarant's records, including for the export procedure	Zahtjev i odobrenje za podnošenje deklaracije u obliku evidentiranja u poslovnim knjigama deklaranta, uključujući za izvozni postupak
12.	Electronic Transport Documents	ETD	Applications and authorisations for the use of an electronic transport document as customs declaration	Zahtjev i odobrenje za upotrebu elektronskog transportnog dokumenta kao deklaracije za stavljanje robe u nacionalni postupak tranzita
13.	End Use	EUS	Applications and authorisations for the use of end use	Zahtjev i odobrenje za primjenu postupka upotrebe u posebne svrhe
14.	Inward Processing	IPO	Applications and authorisations for the use of inward processing	- Zahtjev i odobrenje za primjenu postupka aktivnog oplemenjivanja
15.	Outward Processing	OPO	Applications and authorisations for the use of outward processing	- Zahtjev i odobrenje za primjenu postupka pasivnog oplemenjivanja
16.	Regular Shipping Services	RSS	Applications and authorisations for regular shipping services	Zahtjev i odobrenje za uspostavljanje usluge redovnog brodskog prevoza
17.	Self-Assessment	SAS	Applications and authorisations for self-assessment	Zahtjev i odobrenje za samoprocjenu
18.	Simplified Declaration	SDE	Applications and authorisations for the use of simplified declaration	Zahtjev i odobrenje za redovnu upotrebu pojednostavljene deklaracije
19.	Special Seals	SSE	Applications and authorisations for the use of seals of a special type	Zahtjev i odobrenje za upotrebu plombi posebne vrste
20.	Temporary Admission	TEA	Applications and authorisations for the use of temporary admission procedure	- Zahtjev i odobrenje za primjenu postupka privremenog uvoza
21.	Transit Reduced Dataset	TRD	Applications and authorisations for the use of a transit declaration with reduced dataset	Zahtjev i odobrenje za upotrebu deklaracije sa manjim brojem podataka za

				stavljanje robe u nacionalni postupak tranzita
22.	Temporary Storage	TST	Applications and authorisations for the operation of temporary storage facilities	- Zahtjev i odobrenje za upravljanje prostorima za privremeni smještaj robe
23.		ODM	Application or authorisation of a place to present the goods to customs	Zahtjev i odobrenje da se roba podnese na odobreno mjesto koje nije mjesto nadležne carinske ispostave
24.		TS2	Application and authorisation for the temporary storage except temporary storage facilities;	Zahtjev i odobrenje drugog mjesta za privremeni smještaj robe, koje nije prostor za privremeni smještaj
25.		PTB	The application and authorization for the simplified drafting of customs declarations for goods from different tariff subheadings	Zahtjev i odobrenje za pojednostavljenje deklaracije za robu iz različitih tarifnih oznaka
26.		BOI	Application and Decision relating to Binding Origin Information;	Zahtjev i odluka o obavezujućim informacijama o porijeklu robe
27.		AEX	Application and authorization for an approved exporter for the purpose of drawing up proof of preferential origin	Zahtjev i odobrenje statusa ovlašćenog izvoznika
28.		RRZ	Application or authorization for accounting differentiation of stocks of materials of the exporter	Zahtjev i odobrenje za računovodstveno razdvajanje zaliha materijala izvoznika Crne Gore
29.		AEO (C, S, F)	Application and Authorisation for the status of Authorised Economic Operator	Zahtjev i odobrenje statusa ovlašćenog privrednog subjekta
30.		REP	Application or decision for the repayment of the amounts of import or export duty	Zahtjev ili odluka o povraćaju iznosa uvoznih ili izvoznih dažbina
31.		REM	Application or decision for the remission of the amounts of import or export duty	Zahtjev ili odluka o otpustu iznosa uvoznih ili izvoznih dažbina

2.4 Tehnička arhitektura

Logički model CDS-a sastoji se od **serverskog modula aplikacije, klijentske aplikacije i integracionih servisa**. Serverski modul sadrži poslovnu logiku i upravlja tokovima rada. Klijentska

aplikacija je veb-aplikacija za privrednike (spoljašnja) i carinske službenike (unutrašnja). Integracioni servisi obezbjeđuju autentifikaciju i autorizaciju korisnika, i validiraju podatke koje dobijaju iz CDS-a.

CDS je implementiran korišćenjem **Microsoft .NET Core** za serverske komponente i veb API, dok je klijentska aplikacija razvijena kao SPA koristeći **Angular** okvir. Sistem koristi relacionu **Oracle** bazu podataka za čuvanje zahtjeva i odluka.

CDS je instaliran u infrastrukturi Uprave carina sa odvojenim okruženjima za testiranje i produkciju. Prateća dokumentacija koju podnosioci prilažu čuva se u bazi podataka. Tajmeri i podsjetnici osiguravaju poštovanje zakonskih rokova.

3 Usluge održavanja i nadogradnje

Izvršilac će obezbijediti sveobuhvatne usluge kako bi CDS ostao operativan, bezbjedan i usklađen sa propisima tokom trajanja ugovora. Usluge se dijele na sljedeće kategorije:

3.1 Korektivno održavanje (otklanjanje grešaka) i nadogradnja

- Dijagnostikovati i ispraviti greške na serverskom modulu, klijentskoj aplikaciji i integracionim servisima. Greške obuhvataju padove sistema, pogrešne tokove rada, nepravilne validacije podataka, neispravne tajmere i neuspjele generacije referentnih brojeva ili poruka.
- Obezbijediti hitne popravke za kritične greške koje blokiraju obradu zahtjeva ili ugrožavaju zakonske rokove.

3.2 Adaptivno održavanje i nadogradnja (pravne i tehničke izmjene)

- Ažurirati CDS prema promjenama nacionalnog (i evropskog carinskog zakonodavstva, ukoliko se promjene prenesu na nacionalno). Na primjer, ukoliko EU uvede nove tipove odobrenja ili izmijeni rokove, izvršilac će prilagoditi tokove odlučivanja, tajmere i pravila validacije.
- Ukoliko se ukaže potreba za dodavanjem novih zahtjeva u sistem CDS treba nadograditi sa novim zahtjevima i odlukama koji trenutno nisu dio CDS-a, a po zahtjevu Uprave carina.
- Prilagoditi sistem integraciji sa novim ili ažuriranim eksternim sistemima (CIS, NCTS, GMS, EAMS, IAMS, AIS, AES).
- Održavati kompatibilnost sa osnovnim platformama (.NET Core, Angular, Oracle baza podataka, operativni sistem) primjenom nadogradnji i refaktoringom koda.

3.3 Poboljšanja i nadogradnja

- Optimizovati performanse rada aplikacije i baze podataka kako bi obrada zahtjeva i odluka bila pravovremena.
- Poboljšati korisničke interfejsa za carinske službenike i podnosioca, bez promjene osnovnog funkcionalnog ponašanja opisanog funkcionalnom specifikacijom.
- Uvesti izvještavanje i analitiku koja omogućava rukovodiocima da prate broj zahtjeva, vrijeme obrade, vrste odluka i rezultate žalbi. Izvještaji treba da pomognu u praćenju zakonskih rokova (prijem zahtjeva, dopuna, 120/60/30 dana za donošenje odluke).

3.4 Preventivno održavanje i operativna podrška

- Pratiti *health-status* sistema, logove i performanse; sprovoditi proaktivne intervencije da bi se spriječili prekidi rada.
- Primjenjivati bezbjednosne zakrpe, otklanjati ranjivosti i ažurirati sisteme za detekciju upada. Sva komunikacija sa privrednim subjektima mora koristiti sigurne protokole i biti zaštićena od neovlašćenog pristupa.
- Održavati dokumentaciju konfiguracije koja pokriva arhitekturu sistema, šeme baza podataka, specifikacije integracija i procedure postavljanja.
- Obezbijediti korisničku podršku sa definisanim vremenima odziva za incidente i zahtjeve za uslugama. Voditi sistem tiketa za praćenje problema i rješenja. Obezbijediti obuku korisnika za nove funkcionalnosti.

3.5 Nivoi usluge i izvještavanje

- **Raspoloživost:** Produkciono okruženje CDS-a mora biti dostupno najmanje 95 % vremena. Planirani radovi moraju biti unaprijed dogovoreni sa Upravom carina i zakazani van radnog vremena.
- **Rok za intervencije:** Kritični incidenti (pad sistema ili ugroženi zakonski rokovi) moraju biti prihvaćeni u roku od dva sata i riješeni u roku od osam sati; veći incidenti u roku od jednog radnog dana; manji nedostaci u roku od pet radnih dana.
- **Zahtjevi za izmjene i nadogradnju:** Ažuriranja zbog promjena propisa i dodavanja novih odluka u sistem CDS treba isporučiti najmanje 15 dana prije njihovog stupanja na snagu, osim ako nije drugačije dogovoreno. Integracione ili tehničke nadogradnje prate zajednički dogovoreni planovi izrade i novih verzija aplikacije.

4 Upravljanje podacima i integracije

- **Jedinstveni identifikatori:** Svaki zahtjev dobija jedinstven referentni broj; sistem dodjeljuje sljedeći slobodni broj. Odluke imaju svoje referentne brojeve. Ovi identifikatori ostaju nepromijenjeni tokom životnog ciklusa zahtjeva i odobrenja.
- **Validacija i poslovna pravila:** Izvršilac mora održavati pravila validacije. Tokom prijema sistem provjerava da li su dostavljeni svi podaci i prilozi i da li podnosilac ima validan poreski identifikacioni broj (PIB) te ispunjava druge uslove iz funkcionalne specifikacije. Kada se u carinskoj deklaraciji ili tranzitnoj poruci (NCTS) navede odobrenje, CIS provjerava njegovo postojanje, na osnovu prethodno dostavljenih podataka iz CDS-a.
- **Skladište dokumenata:** CDS čuva priloženu dokumentaciju u bazi podataka; U okviru ugovora o održavanju i nadogradnji izvršilac će obezbijediti raspoloživost i integritet skladišta podataka.
- **Razmjena poruka:** CDS komunicira sa spoljnim sistemima. Izvršilac održava razmjenu poruka i implementira izmjene odobrene od strane Uprave carina.

5 Uloge i odgovornosti

Izvršilac je dužan da:

1. Obezbijedi usluge opisane u ovoj specifikaciji kako bi CDS bio operativan, bezbjedan i usklađen.
2. Odredi menadžera usluga koji će biti jedinstvena kontakt osoba za Upravu carina.
3. Održava ažurnu tehničku i korisničku dokumentaciju, uključujući napomene o svakoj verziji.
4. Koordinira sa drugim integrisanim sistemima u carinsko-informacioni sistem (AIS, AES, NCTS, GMS) radi osiguranja interoperabilnosti.

Uprava carina Crne Gore je dužna da:

- Obezbijedi blagovremen pristup okruženjima, dokumentaciji i relevantnim učesnicima.
- Pregleda i odobri planove izdanja, zahtjeve za izmjene i izvještaje o održavanju.
- Upravlja pravnim i poslovnim zahtjevima koji utiču na promjene CDS-a.

6 Usklađenost i obezbjeđenje kvaliteta

- **Usklađenost sa propisima:** CDS mora u svakom trenutku biti usklađen sa carinskim zakonom i nacionalnim propisima (uredba, pravilnik). Aktivnosti održavanja moraju osigurati da tokovi rada, donošenje odluka odražavaju važeće propise.
- **Testiranje:** Prije produkcijskog puštanja, izvršilac mora obaviti testove da bi potvrdio da izmjene zadovoljavaju funkcionalne zahtjeve i ne uvode regresije.
- **Revizija:** Sve izmjene odluka, odobrenja i konfiguracije sistema moraju biti evidentirane sa vremenom, identitetom korisnika i opisom promjene kako bi se ispunili zahtjevi revizije.
- **Zaštita podataka:** Lični i poslovni podaci moraju se obrađivati u skladu sa zakonom o zaštiti podataka. Pristup osjetljivim podacima (npr. PIB-ovi, finansijski podaci, prilozi) moraju imati samo ovlašćeni korisnici; sistem mora primjenjivati kontrolu pristupa zasnovanu na ulogama.

7 Dokumentacija

1. **Ažurirana tehnička dokumentacija** (u slučaju izmjena - dijagrami arhitekture, šeme baza podataka) nakon svake verzije.
2. **Korisnički priručnici i materijali za obuku** koji odražavaju sve promjene u korisničkom interfejsu ili procesima.
3. **Nove verzije** koje sadrže ažurirani izvorni kod, skripte za postavljanje, isporučene u testnom i produkcionom okruženju prema dogovorenom rasporedu.

Uloga izvršioca je da održava, unapređuje i nadograđuje postojeći sistem, kako bi carinski službenici i privredni subjekti mogli da se oslone na njega za bezbjedno, efikasno i pravno usklađeno upravljanje carinskim odlukama.